

Олена Шумейко

аспірантка,

ДННУ «Академія фінансового управління»,

Olena Shumeyko

PhD student,

SESE "The Academy of Financial Menegement",

lenashumeyko@ukr.net

КЛЮЧОВЕ ЗАВДАННЯ КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА НАУКОВО-ТЕХНІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

KEY TASK OF COST CONTROL FOR SCIENTIFIC AND TECHNICAL ACTIVITIES OF BUSINESS ENTITIES

Анотація. Обґрунтування доцільності контролю витрат на науково-технічну діяльність наукових установ. Сформульовано завдання здійснення даного контролю. Створення системи контролю витрат на дослідження і розробки, як спосіб забезпечення раціонального використання ресурсів науковими установами та окремими науковцями.

Abstract. Justification of the feasibility of cost control for scientific and technical activities of scientific institutions. The task of this control is formulated. Creation of a system for controlling research and development costs as a way to ensure rational use of resources by scientific institutions and individual scientists.

У сучасному світі роль науки традиційно недооцінена хоча є ключовим фактором у розвитку суспільства, впливаючи на всі аспекти нашого життя. Вона передбачає інтелектуальну творчу діяльність, спрямовану на одержання нових знань та пошук їх застосування, є необхідним інструментом для досягнення нових вершин у різних сферах життя.

Надважливою складовою у сфері науки є науково-технічна діяльність, що спрямована на вивчення природних явищ, розробку нових технологій та вирішення проблем науки і техніки. Вона охоплює різні галузі знань і включає в себе наукові дослідження, експерименти, аналіз технічних можливостей та розробку нових концепцій. Мета її полягає у створенні нових знань, технологій та вирішенні технічних завдань для покращення продуктів, послуг і процесів.

Науково-технічна діяльність продукує та сприяє впровадженню інновацій із удосконалення не лише процесів та матеріалів для створення нових товарів, а і формуванню нових ринків новітніх товарів. За допомогою новітніх знань, що утворюються наукою,

підвищують якість виробленої продукції та забезпечують готовність підприємств до своєчасної й ефективної реакції на зміни в ринковому середовищі. Тобто результати наукової діяльності стосовно підприємств у більшості випадків визначають їх конкурентоспроможність і сприяють розвитку нових ринків, сприяють підвищенню якості продукції і адаптації до змін у ринковому середовищі.

В Україні науково-технічна діяльність відіграє важливу роль у розвитку суспільства та економіки країни. Найчастіше вона проводиться університетами, науково-дослідницькими інститутами та лабораторіями, які здійснюють дослідження на міжнародному рівні та здатні конкурувати з провідними науковими центрами світу. Однак, достатньо багато професійних науковців і науковців-початківців самотужки проводять здійснюють дослідження та виконують розробки як власним коштом, так і за кошти, надані третіми особами (спонсорами, меценатами, інвесторами тощо). Але, не зважаючи на наявний значний науковий потенціал в Україні, сучасні науковці постійно стикаються з проблемою недофінансування досліджень і це на фоні поточних бюрократичних перешкод, відсутності прогресивного обладнання і технологій для досліджень, активної еміграції кваліфікованих наукових кадрів за кордон.

Не викликає сумніву твердження, що для забезпечення активного розвитку наукової сфери в Україні потрібно збільшити фінансування та створити сприятливі умови для наукової діяльності та інноваційного розвитку суб'єктів господарювання. В умовах активної фази конвенційної війни РФ проти України, коли лівова частка доходів державного бюджету спрямовується на потреби забезпечення Сил Оборони України, а витрати підприємств за рахунок їх прибутків переорієнтовано на компенсацію додаткових видатків на підтримання поточної діяльності або втрат майна і ресурсів, сподіватися на додаткове фінансування науки марно. За таких обставин слід створювати умови жорстокої економії коштів, що виділяються на наукові дослідження та інноваційні розробки аби за меншого фінансування отримувати значні на масштабах результати. Окрім суто організаційних та технічних аспектів вирішення цієї проблеми варто не забувати про звичайні процедури постійного контролю за витратами на науково-технічну діяльність.

У процесному аспекті наукова діяльність складається із дій щодо збирання, систематизації та критичного аналізу отриманих фактів, а також синтезу нових знань та здійснення узагальнень. Вона передбачає ретельне планування та організацію науково-дослідницьких і дослідно-конструкторських робіт з визначення мети досліджень, встановлення цільових орієнтирів та завдань окремих стадій та етапів робіт, забезпечення фінансовими ресурсами (отримання грантів, інвестицій, коштів державного та місцевих бюджетів), розроблення методів та стратегій дослідження, залучення техніко-технологічних і трудових ресурсів, а головне - контроль за ходом виконання дослідницьких робіт та об'єктивну оцінку отриманих результатів.

Оскільки забезпеченість наукових досліджень фінансовими ресурсами на їх проведення має майже вирішальний вплив аспекти контролю за їх витрачанням стають також вирішальними. Для цього наукові організації та окремі науковці, що проводять дослідження

і розробки повинні здійснювати ретельний контроль за використанням коштів (бюджетних, комерційних та благодійних), у першу чергу організовуючи процес обліку витрат, відповідно до діючих вимог і затверджених нормативно-правових актів [1-3], трансформуючи для цього внутрішні процедури функціонування цих організацій або окремих дослідників. При цьому, контроль за витратами має бути прозорим та ефективним, забезпечувати своєчасне виявлення будь-яких порушень або недоліків у використанні коштів, мати систему швидкого імперативного оповіщення стейкхолдерів для усунення виявлених проблем.

Контроль витрат є необхідною умовою оптимізації потоків ресурсів, що гарантує виконання встановлених вимог, нормативів та правил стосовно витрат коштів на наукові дослідження та розробки. Він допомагає уникнути недоліки у використанні коштів, запобігає випадкам необґрунтованих витрат ресурсів суб'єкта господарювання.

Одним із основних завдань контролю за використанням коштів є розподіл «контрольних точок» згідно стадій та етапів наукових досліджень та розробок. Це дозволить детально контролювати витрати і аналізувати напрями та ефективність використання грошових ресурсів, а на основі результатів аналізу даних визначити майбутні потреби та витрати для кожного етапу дослідження. Також, це створить основу для визначення доцільності придбання або отримання у лізинг спеціального обладнання, закупівлі необхідних матеріалів й залучення кваліфікованого персоналу.

Основними елементами контролю витрат у процесі досліджень та розробок є: перевірка правомірності, обґрунтованості та ефективності витрат ресурсів, визначення відповідності здійснюваних витрат цілям та завданням наукових досліджень, а також забезпечення достовірності звітності про використання коштів. В наукових установах це забезпечується шляхом створення системи внутрішнього контролю, яка передбачає належне ведення бухгалтерського обліку, аудиту та моніторингу фінансових операцій. Саме тому ця система є важливим інструментом забезпечення ефективності науково-дослідницької діяльності, що сприяє досягненню цілей діяльності наукових організацій та окремих науковців.

Таким чином, детальне планування, систематичний контроль витрат та ефективний аналіз результатів функціонування наукової установи є важливою складовою її успішної науково-технічної діяльності, що ґрунтується на упорядкованих процесах діяльності, підконтрольних ресурсах та чітко визначених кроках виконання наукових проєктів відповідно до попередньо поставлених цілей.

Література

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення 22.03.2024)
2. Про схвалення Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року: розпорядження Кабінету

Міністрів України від 20.06.2018 № 437-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 22.03.2024)

3. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 22.03.2024).

References

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення 22.03.2024)

2. Про схвалення Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.06.2018 № 437-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 22.03.2024)

3. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 22.03.2024).